

деякі із них дійшли й до нашого часу. Як бачимо, вироби писанкарства були невід'ємною частиною культурного життя населення Харківської губернії. Вони відігравали важливу роль у віруванні людей й носили символічний характер. Кожен писанкар вкладав душу у свою роботу, що зумовлювало його духовний розвиток. Завдяки цьому, писанкарство збереглося й до нашого часу.

Любченко О.С.
ХНУРЕ

УКРАЇНСЬКИЙ РУШНИК – ПЕРЕЖИТОК МИНУЛОГО ЧИ НОВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНОЇ ТВОРЧОСТІ?

Рушники – це відбиття культурної пам'яті народу, в їх узорах зберігаються прадавні магічні знаки, образи народних традицій та цінностей, які знайшли подальше переосмислення і оновлення. На сьогоднішній день в українському суспільстві рушники не втрачають своєї актуальності. Ці вишивані символи продовжують зберігати ритуальне й побутове призначення. До наших часів рушники були і є необхідним складником наших традицій, від народження аж до смерті.

В Україні рушникам завжди надавалось важливе образно-символічне значення. Вишиті рушники здавна були поширені як неодмінний атрибут народного побуту, весільної і святкової обрядовості, як традиційна окраса житла. Важливі події в житті народу ніколи не обходились без рушників, які, крім декоративного навантаження, мали великий образно-символічний зміст. У всьому декоративно-прикладному мистецтві немає іншого такого предмета, який би концентрував у собі стільки різноманітних символічних значень.

Рушник завжди був символом гостинності – на ньому підносили дорогим гостям хліб-сіль. Під час будівництва хати рушниками підіймали сволоки. На них приймали новонароджених, з рушниками проводжали людину в останню путь. Особливо значну роль відігравав рушник у весільному обряді як один з найважливіших атрибутів. Поряд з обрядовим призначенням рушники широко використовувались у побуті. Ці традиції не втрачають своєї актуальності і в наші дні.

Орнаментация рушників на Україні надзвичайно різноманітна. У кожному локальному центрі склалися свої традиційні мотиви, особливості їх композиції. У кожному районі склалися локальні особливості, що виявилось у композиції, колірній гамі, засобах шитва.

Характерною особливістю народної вишивки є збереження, поряд з новими сюжетами, давніх орнаментів, що мали символічне значення. На сучасному етапі у виготовленні рушників намітилось два напрямки, що існують і розвиваються паралельно. Це, з одного боку, творчість майстрів і художників, що спирається на традиційну спадщину минулого, а з другого – діяльність широкого загалу селянства, яке вишиває для власних потреб, за своїми рисунками і смаками.

Треба зазначити, що в останнє десятиліття активно відроджується роль рушників, вони продовжують своє життя в сучасних обрядах. Центрами створення рушників сьогодні є Черкаси, Полтава, Опішня, Решетилівка.. Переосмислюючи традиційні форми орнаментики, майстри свідомо урізноманітнюють орнаментальні мотиви. Адже основне їхнє завдання – створити емоційний образ, символ врожаю, родючості, гімн праці.

Отже в сучасній українській культурі рушники продовжують зберігати ритуальне й побутове призначення. Сучасні митці і по сей день вивчають традиції української вишивки. Переосмислюючи відомі форми орнаментики, вони шукають і тематичні мотиви, прагнуть в образній формі відтворити наше сьогоднішнє. Найбільш цікаві рушники набувають монументально-декоративного звучання, перетворюються на тематичні полотна для окраси громадських інтер'єрів. Тож є сподівання, що цей аспект української історії з часом не тільки не зітреться з нашої пам'яті, а навпаки стане цікавішим, якіснішим та яскравішим.

Маліков В. В.
НТУ «ХП»

ПАТРОНАТНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

З огляду на складний і неоднозначний характер соціальної взаємодії в сучасній українській культурі актуалізується потреба у зверненні до досвіду попередніх поколінь українців у регулюванні цієї сфери. Тому метою дослідження обрано визначити, в яких сферах, в яких формах, ким і стосовно кого проявлялася соціальна опіка, зокрема патронатні відносини, українського селянства другої половини ХІХ – початку ХХ століть.

За умов переважного абсентеїзму поміщиків у соціальному житті села пореформеної доби функцію піклування про вразливих членів громади перебирає на себе заможна частина селянства. Однак за спостереженнями дослідників допомогоюобмінні відносини між приблизно рівними селянськими домогосподарствами заступають відносини патронатні. В останніх заможний селянин кредитує біднішого, який потрапив у скруту. Та повернення позики з відсотками у грошовій формі чи відробітками, ставить бідного в ще більш скрутне й залежне від патрона становище. Борги стають хронічними, а звернення за допомогою – невідворотним.

І сама громада проявляла піклування про слабких і знедолених своїх членів. Тож приказка: «Громада – великий чоловік» набуває сенсу й у контексті патронатних відносин. Саме громада опікувалася майновим станом і збереженням спадку сироти, здійснювала нагляд і скеровувала життєвим шляхом. Селянські громади із певним господарським значенням скотарства наймали пастухами переважно літніх людей, а підпасичами – підлітків, зокрема сиріт. Таким чином останні забезпечувалися визначеним утриманням та майже повсякчасним доглядом, залучалися до праці.